

NATUUR- EN MILIEUVERENIGING

GEMEENTE HEUSDEN

'NATUURLIJK'

MEI 2017

LENTE - ZOMER

Icarusblauwtje

bron: fotogalerij NMVH

HET BESTUUR

NATUUR- EN MILIEUVERENIGING GEMEENTE HEUSDEN

Contributie minimaal € 12,00 per jaar, gezinsleden € 6,00 per jaar.
Postbanknr. NL38INGB0005377889 t.n.v. Penningmeester
Natuur- en Milieuvereniging gemeente Heusden,
Mondriaanplein 1 5301 TD Zaltbommel

SAMENSTELLING BESTUUR

Voorzitter: Joost van Balkom
Vermeerplantsoen 145
5151 WS Drunen tel. 0416-376202

Secretaris: Harry Nijenstein
Copernicuslaan 4
5251 ZC Vlijmen tel. 073-5130287
info@natuurenmilieuheusden.nl

Penningmeester: Rien Melis
Mondriaanplein 1
5301 TD Zaltbommel tel. 0418-842791

Leden: Cary Driessen
Kerkstraat 10
5253 AN Nieuwkuijk tel. 073-5118785

Website: www.natuurenmilieuheusden.nl

Wijzigingen in adres en/of mailadres graag doorgeven aan:
Rien Melis via e-mail melisrien1@gmail.com of per telefoon 0418-842791

INHOUDSOPGAVE

1.	Het bestuur	blz. 2
2.	Inhoudsopgave	blz. 3
3.	Voorwoord	blz. 4
4.	Programma	blz. 5
5.	Jaarvergadering - agenda	blz. 9
6.	Jubileum – BBQ	blz. 10
7.	Jaarvergadering – jaarverslag	blz. 11
8.	Jaarverslag bestuur	blz. 13
9.	Jaarvergadering – financieel verslag	blz. 15
10.	Natuurstudie	blz. 18
11.	Waakvlam 2017	blz. 19
12.	Jaarverslag Landschapsbeheer 2016	blz. 21
13.	Jaarverslag Repair Café 2016	blz. 22
14.	Jaarverslag werkgroep Ruimtelijke Ordening	blz. 25
15.	Jaarverslag Duurzaamheid NMVH 2016	blz. 29
16.	Jaarverslag PR en Ondersteuning	blz. 30
17.	Jaarverslag de Das	blz. 32
18.	Vacatures binnen de vereniging	blz. 33
19.	Column	blz. 36
20.	Interview met Joost van Balkom en Jan Pijnenborg	blz. 37
21.	Jaarverslag Ommetjes	blz. 42
22.	Nieuwe leden	blz. 43
23.	Oproep e-mailadressen	blz. 44
24.	Plantengroep	blz. 45
25.	Emotionele intelligentie	blz. 46
26.	De 25 ste bijeenkomst Repair Café Heusden	blz. 51
27.	Adverteerders	blz. 53

Jaargang 35, 2017, nr.1

Redactie:

Harry Nijënstein, Wil Maaijwee

Kopij graag op formaat A4 in Arial 14.

U kunt het sturen naar: pr@natuurenmilieuheusden.nl

VOORWOORD

Ieder seizoen heeft zijn charme, maar het voorjaar staat voor mij toch bovenaan. De warmte en de frisheid van die eerste voorjaarsdagen, met langs vliegende, net ontwaakte vlinders en zoemende hommelmkoninginnen op de wilgen, geven een fijn gevoel. En dan de kleuren van forsythia en sierkers, de dikke bruine kikkers op weg naar hun poel waar ze zelf geboren zijn.

De natuur begint te bruisen. En dat slaat natuurlijk over op de mens. Genieten in de tuin, in het bos, op het water.

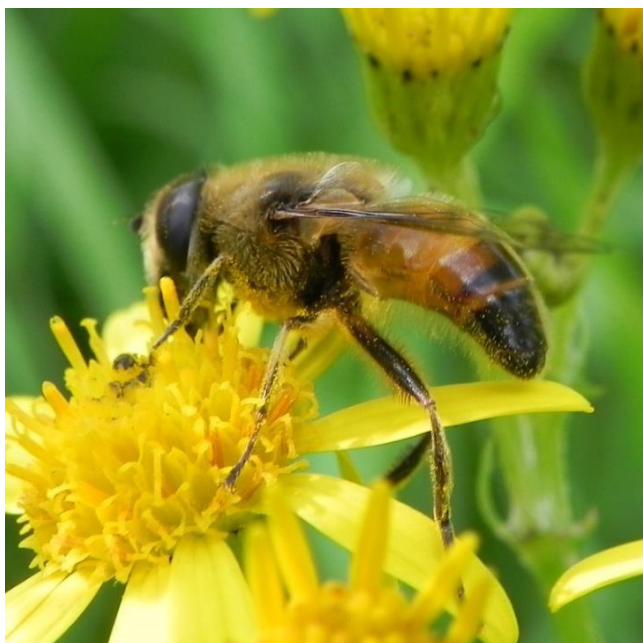
Ik popelde om het vorig jaar geogste zaad te zaaien, maar daar zal dit jaar weinig van terecht komen.

De storm van enkele weken terug zorgde ervoor dat mijn boot naar Ierland niet voer, maar ook dat mijn tuinkas met potten en zaden naar de burens werd geblazen. Wat een ravage!! Maar goed, dan maar minder moestuin dit jaar.

1 april begint het vlinderseizoen en moet er worden geïnventariseerd. En dat is ook een leuke bezigheid. En ook onder water wordt er de komende tijd gekeken, welke organismen hier leven. Met waadpak en schepnet gaan we de poelen bemonsteren. Wie weet wat we daar allemaal tegenkomen.

En verder zijn we bezig met het groenstructuurplan, en het project Food voor Bees. En natuurlijk nog veel meer. Daarover leest u in dit boekje meer.

(Joost van Balkom, voorzitter)

Blinde bij op Jakobskruid (Annie van Bokhoven)

PROGRAMMA

Natuurbeheer

Data: ledere woensdagochtend en elke eerste zaterdag van de maand (met uitzondering van de periode 1 mei tot 1 augustus)

Locatie: Diverse natuurgebieden in onze gemeente

Meer informatie: Op <http://www.natuurenmilieuheusden.nl/nl/agenda.php>, of via Joost van Balkom, joostvanbalkom15@gmail.com of 06 147 578 92.

Inventarisatie

Data: Flexibel

Locatie: Diverse

Meer informatie: Inventariseren van vlinders en libelles kan alleen als het weer ernaar is. Daarom zul je de data nooit in Natuurlijk of Digitaal vinden. Heb je interesse om een keer mee te lopen met de inventarisaties, laat dat dan weten via info@natuurenmilieuheusden.nl. Je krijgt dan één of enkele dagen van tevoren een berichtje waar en wanneer je kunt aansluiten.

Zondag 21 mei

Wie gaat er mee een middagje natuurfoto's maken?

Locatie: aan de Heidijk, waarschijnlijk in Vlijmen

Aanvang: 14.00 uur

Opgeven via: anja.kleijn@gmail.com of 0651328735

Informatie: Omdat het wat lastig te voorspellen is wanneer wat waar op z'n mooist staat te bloeien, gaan we de precieze locatie een week van tevoren mailen/bekend maken.

Vrijdag 26 mei

Jaarvergadering Natuur- en Milieuvereniging gemeente Heusden

Locatie: Jachthuis Hooibroeken

Aanvang: 17.00 uur

Vrijdag 26 mei

Jubileum BBQ

Locatie: Jachthuis Hooibroeken

Aanvang: 18.15 uur

Donderdag 8 juni

Repair Café, voor (bijna) al uw kapotte spullen

Locatie: Buurthuis de Stulp, Admiraalsweg 100, Drunen

Tijd: 19.00 – 21.00 uur.

Zondag 11 juni

Wandeling/excursie: Bosbessenkwekerij

Gids: André van Drunen

Aanvang: 10.00 uur

Vertrekpunt: De Klinkert, Giersbergen

Maandag 12 juni

Op stap met de Plantenwerkgroep

Locatie: Waspik, De Veste

Aanvang: 19.00 uur

Meer info: Neem voor verzamellocatie contact op met
Theo Boonmann (boonmanndebij@home.nl, tel.0416–376 378)

Maandag 3 juli

Op stap met de Plantenwerkgroep

Locatie: Labbegeat West

Aanvang: 19.00 uur

Meer info: Neem voor verzamellocatie contact op met
Theo Boonmann (boonmanndebij@home.nl, tel.0416–376 378)

Zaterdag 8 juli

Wandeling: in de Duinen

Gidsen: Marion van den Broek

Aanvang: 10.00 uur

Vertrekpunt: Parkeerterrein bij Giersbergen

Maandag 5 augustus

Op stap met de Plantenwerkgroep

Locatie: De Dullaert, Sprang Capelle

Aanvang: 19.00 uur

Meer info: Neem voor verzamellocatie contact op met
Theo Boonmann (boonmanndebij@home.nl, tel.0416–376 378)

Zondag 13 augustus

Wandeling: Nieuwkuijkse Wiel
Gidsen: Peter v.d. Velden
Aanvang: 10.00 uur
Vertrekpunt: Emmamolen, Nieuwkuijk

Zaterdag 2 september

Op stap met de Plantenwerkgroep

Locatie: Pax, Elshout
Aanvang: 09.30 uur
Meer info: Neem voor verzamellocatie contact op met
Theo Boonmann (boonmandebij@home.nl, tel.0416–376 378)

Zondag 10 september Wandeling:

Hengstven
Gidsen: Peter v.d. Velden
Aanvang: 10.00 uur
Vertrekpunt: De Rustende Jager, Biezenmortel

Donderdag 14 september

Repair Café, voor (bijna) al uw kapotte spullen

Locatie: Buurthuis de Stulp, Admiraalsweg 100, Drunen
Tijd: 19.00 – 21.00 uur.

Zaterdag 16 september

Werkgroepenoverleg

Locatie: Nog te bepalen
Aanvang: Nog te bepalen

Zaterdag 7 oktober

Op stap met de Plantenwerkgroep

Locatie: De Kaag, Drunen
Aanvang: 13.30 uur
Meer info: Neem voor verzamellocatie contact op met
Theo Boonmann (boonmandebij@home.nl, tel.0416–376 378)

Zondag 8 oktober

Wandeling: Moerputten
Gidsen: Peter v.d. Velden
Aanvang: 10.00 uur
Vertrekpunt: Moerputtenweg, net buiten Vlijmen

Zaterdag 4 november Nationale
Natuurwerkdag Locatie: Nog
te bepalen Aanvang: Nog te
bepalen

Zaterdag 4 november
Op stap met de Plantenwerkgroep
Locatie: Roeivijver, Duinweg, Drunen
Aanvang: 13.30 uur
Meer info: Neem voor verzamellocatie contact op met
Theo Boonmann (boonmandebij@home.nl, tel.0416–376 378)

Donderdag 9 november
Repair Café, voor (bijna) al uw kapotte spullen
Locatie: Buurthuis de Stulp, Admiraalsweg 100, Drunen
Tijd: 19.00 – 21.00 uur.

Zondag 12 november
Wandeling: Roeivijver
Gidsen: Peter v.d. Velden
Aanvang: 10.00 uur
Vertrekpunt: parkeerplaats aan de Duinweg

Zondag 10 december
Wandeling: De Brand
Gidsen: Peter v.d. Velden
Aanvang: 10.00 uur
Vertrekpunt: Brasserie Boslust, Udenhout (parkeerplaats)

Dinsdag 26 december (tweede kerstdag)
Wandeling: Kerstwandeling Loonse en Drunense Duinen
Gidsen: Peter v.d. Velden
Aanvang: 11.00 uur
Vertrekpunt: Parkeerterrein bij Giersbergen

(Harry Nijënstein)

JAARVERGADERING – AGENDA

Het bestuur nodigt u uit voor de jaarvergadering 2017.

Datum: Vrijdag 26 mei – 17.00 uur

Plaats: Jachthuis - Hooibroeken

Voor de pauze wordt u bijgepraat over de activiteiten van de vereniging het afgelopen jaar, en vindt de uitreiking van de Waakvlam plaats.

De penningmeester is, na weer drie jaar dienst, aftredend. Hij stelt zich opnieuw herkiesbaar. Tegenkandidaten kunnen zich melden bij de secretaris.

Na de pauze: de jubileum BBQ. Zie hiervoor elders in deze Natuurlijk.

AGENDA

1. Opening
2. Mededelingen
3. Vaststellen verslag vergadering dd 12 april 2016
4. Financieel (leden ontvangen het jaarverslag 2016 en de begroting 2017 uiterlijk een week voor de vergadering per e-mail)
 - a. Jaarverslag 2016
 - b. Kascontrole
 - c. Vaststelling begroting 2017
 - d. Verkiezing kascontrole commissie
5. Verkiezing Penningmeester
6. Uitreiking Waakvlam
7. Rondvraag
8. Sluiting

Het Jachthuis is alleen te voet of met de fiets bereikbaar.

Ben je slecht ter been, dan kunnen we vervoer van de parkeerplaats aan de Elshoutseweg tot aan de poort regelen. Neem hiervoor contact op met Rien Melis, melisrien1@gmail.com, of tel. 0418-842 791.

JUBILEUM BBQ

Datum: Vrijdag 26 mei – 18.15 uur

Plaats: Jachthuis - Hooibroeken

Onze vereniging bestaat dit jaar 35 jaar.

Dat willen we vieren met een BBQ in het Jachthuis, direct aansluitend aan de jaarvergadering.

Wil je daarbij aanwezig zijn, geef je dan **uiterlijk 19 mei** op via info@natuurenmilieuheusden.nl.

Het Jachthuis is alleen te voet of met de fiets bereikbaar.

Ben je slecht ter been, dan kunnen we vervoer van de parkeerplaats aan de Elshoutseweg tot aan de poort regelen. Neem hiervoor contact op met Rien Melis, melisrien1@gmail.com, of tel. 0418-842 791.

Jachthuis , Eendenkooi Ter Kwak

(foto Anja Kleijn)

JAARVERGADERING – VERSLAG JAARVERGADERING 2016

Aanwezig:

Cor Gunnink, Harry Nijënstein (verslag), Rien Melis, Joost van Balkom, Nely Lopulala, Paul van Erve, Paul van Zantvliet, Kees van Delft, Wim Beunes, Wil Maaijwee, André van Drunen, Emile van Dun, Ad Kuijpers, Hermien van Toorenborg, Noor Peters, Anja Kleijn, Marian van der Linden, Annie van Bokhoven, Hans van Laar, Babs Vos, Theo Boonmann, Cor Gunnink.

Afwezig met kennisgeving:

Jan Pijnenborg, René Biekens, Herman Peters, Cary Driessen, Marianne Rechters.

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering.

2. Mededelingen

We huren het Jachthuis in de Hooibroeken. Vanaf komende vrijdag zal daar regelmatig een bijeenkomst van mensen van de vereniging zijn; om gegevens uit te wisselen, rondkijken, etc.

De eendenkooi zelf is verboden terrein.

Het 200ste lid heeft zich aangemeld (Kees van Duin). Zal vanuit het bestuur aandacht aan besteed worden.

3. Notulen ledenvergadering 22 april 2015

‘Financieel jaarverslag 2013’ moet zijn ‘Financieel jaarverslag 2014’.

N.a.v. punt 9: voorstel om een subsidie te geven aan EnergiekHeusden is door bestuur afgewezen. Voorstel om klimaatfeest te ondersteunen heeft het bestuur gesteund, maar is niet opgepikt door de leden.

Wat als er zonnepanelen op scholen worden gelegd; wil onze vereniging daar aan bijdragen? Als er een voorstel komt, zal dat worden afgewogen ten opzichte van alternatieve bestemmingen (b.v. aankoop gronden voor natuur).

4. Financieel

a. Jaarverslag 2015

Jaarrekening 2015

Bij ‘Begroting 2015’ moet voor het totaal een min staan (- 3249.00)

b. Kascontrole

De kascontrole commissie heeft alles in goede orde bevonden. Zowel de rekening en balans van de vereniging als van de stichting zijn gecontroleerd.

c. Vaststelling begroting 2016

De begroting wordt zonder wijzigingen vastgesteld.

d. Verkiezing Kascontrole commissie

Kascontrolecommissie 2016 (Wil Maywee en Wim Beunes). Reserve Kees van Delft.

5. Verkiezing secretaris

De secretaris is weer drie jaar in functie en stelt zich herkiesbaar. Er zijn geen tegenkandidaten. Harry wordt door de vergadering herbenoemd als secretaris.

6. Uitreiking Waakvlam

De Waakvlam is bedoeld voor een lid dat zich buitengewoon voor de vereniging ingesteld. De prijs is ingesteld door Herman en Noor Peters . Dit jaar gaat de Waakvlam naar Marc Snijders. Hij is al vele jaren lid van de natuurbeheer werkgroep, hij is er altijd, doet veel, en niet alleen in de gemeente maar ook in de Bommelerwaard en bij de Zwollemoer. Hij is inmiddels ook coördinator hoogstamfruitbomen.

7. Rondvraag

We hebben bodywarmers met logo en naam van de vereniging gekocht voor de gidsen.

Suggestie om een keer een excursie naar de Biesbosch te organiseren.

8. Na de pauze

Natuur bij Piet Smeekens.

Film gepresenteerd door André van Drunen

Foto: NMVH

JAARVERSLAG BESTUUR

In 2016 vergaderde het bestuur tien keer. Vaste agendapunten waren o.a. financiën, kerntaken (werkgroepen) en komende activiteiten.

Het **Werkgroepenoverleg** vond dit jaar op 17 september plaats; 20 werkgroepleden namen deel. Doel is van het overleg is om door bezoek aan locaties waar onze vereniging actief is, uitwisseling van informatie tussen de werkgroepen te krijgen. De fietstocht begon met koffie in het Jachthuis. Daar vertelde Hermien over haar activiteiten met betrekking tot Ommetjes. Vervolgens op de fiets en naar de sluisjes in Elshoutse Zeedijk en het Ommetje daar. Dan via de Heidijk naar Samentuin De Zwollemoer. En ten slotte een afsluitende lunch in de Remise.

Het **aantal leden** blijft stijgen, van 215 op 31 december 2015 naar 217 op 31 december 2016. Daarnaast hebben we nog vier ereleden en 14 gezinsleden. Het aantal donateurs is 1.

Het afgelopen jaar hebben we voor niet-leden de mogelijkheid geopend zich gratis te abonneren op Digitaal, onze maandelijkse digitale nieuwsbrief. Eind 2016 hadden al 23 mensen van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. We hopen dat een aantal van deze abonnees uiteindelijk lid zullen worden van de vereniging.

datum	ereleden	leden	gezinsleden	totaal	donateurs	abonnees Digitaal
31-12-09	3	161	8	172	3	0
31-12-10	3	176	8	187	3	0
31-12-11	3	184	10	197	3	0
31-12-12	4	181	14	199	3	0
31-12-13	4	182	15	201	1	0
31-12-14	4	188	14	206	1	0
31-12-15	4	194	17	215	1	0
31-12-16	4	195	18	217	1	23

Vertegenwoordiging en samenwerking

De vereniging werkt samen met andere natuurorganisaties die actief zijn in de gemeente, met name met Natuurmonumenten. Verder ook met Brabants Landschap, Waterschap Aa en Maas en Staatsbosbeheer.

Daarnaast zijn we lid van de Brabantse Milieu Federatie (BMF). Een aantal malen is er contact met de BMF geweest over lopende zaken, met name op het gebied van Ruimtelijke Ordening.

De vereniging is vertegenwoordigd in de Adviesgroep Gebiedsversterking Oostelijk Langstraat (Jan Pijnenborg) en in EnergiekHeusden (Cary Driessen). Zie voor hun activiteiten elders in deze Natuurlijk.

De vereniging is niet langer vertegenwoordigd in het Platform recreatie en toerisme gemeente Heusden, en ook niet meer in het bestuur van Heemtuin Meulenwerf in Heusden. Onze vertegenwoordigers in deze organisaties hebben hun lidmaatschap opgezegd, en het bestuur zag vanwege de geringe toegevoegde waarde voor onze vereniging geen reden nieuwe vertegenwoordigers te zoeken.

We werken verder waar mogelijk samen met Heemkundekring 'Onsenoort', Agrarische Natuur Vereniging, en IVN de Waerdman.

Zie voor verslagen van de werkgroepen elders in deze Natuurlijk.

Overleg met de gemeente

In 2016 is er één keer overlegd met de wethouders. De volgende onderwerpen kwamen ter sprake:

- Natuur:
 - Heidijk
 - Vlinderstichting Idylle
 - Weidevogel convenant
 - Vlijmens Ven / Wethouder van Buulweg
 - Pachtgronden / aankoop gronden voor natuur
 - Groenstructuurplan
 - Kleine Wildernis
- Ruimtelijke ordening
 - Erfbeplanting
- Duurzaamheid
 - Afval
 - Buurtschoon convenanten
 - Duurzaamheidsagenda
 - Nacht van de Nacht
 - Klimaatconferentie
 - Kleine Wijze Uil

Daarnaast vindt regelmatig overleg met ambtenaren plaats, met name over natuurbeheer en ruimtelijke ordening.

Meer weten over bovenstaande onderwerpen? Kijk dan op onze website (gebruik de zoekfunctie of via het menu), in Natuurlijk of in Digitaal!

(Harry Nijenstein, secretaris)

JAARVERGADERING - FINANCIËEL VERSLAG 2016

Het jaar 2016 was een vrijwel normaal jaar met een aantal vaste baten en lasten. Uitzondering vormen de lasten m.b.t. Landschapsbeheer en Public Relations. Beiden overschrijden de begroting.

2016 werd met een negatief saldo afgesloten: - € 401,07

Het eigen vermogen is opgebouwd door de volgende baten en lasten.

BATEN:

- Contributies van leden en gezinsleden
- Donaties en rente

LASTEN

- Vrijwilligersuitjes
- Commissie PR en RO
- Landschapsbeheer
- Infoblad "Natuurlijk"
- Lezingen
- Repair Café
- Diversen o.a. bestuurskosten en vergaderkosten.

Algemene kosten

De inkomsten aan contributies vertoont al jaren eenzelfde patroon. Gemiddeld ongeveer € 15,00 per lid.

De inkomsten van € 3854,10 zijn hoger dan was begroot € 3460,00. O.a. door enkele donaties van particulieren.

De uitgaven van € 4255,17 zijn lager dan begroot € 4950,00.

Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten.

Dit jaar waren de uitgaven m.b.t. Landschapsbeheer en PR hoger dan begroot. Voor PR geldt dat er t.b.v. onze gidsen 3 bodywarmers met geborduurd logo zijn aangeschaft om herkenbaarheid te vergroten.

Voor Landschapsbeheer geldt: Aanschaf t.b.v. veiligheid o.a. touwen voor de tirfor, reparatiemateriaal o.a. kettingzagen, koffie en koek en brandstof.

Het materieel in eigendom is gedeeltelijk afgeschreven.

Begroting

Voor zover nu bekend zijn er geen grote prijsstijgingen te verwachten. Landschapsbeheer wordt verhoogd met € 600,00 omdat het hele jaar door wordt gewerkt en alleen al aan koffie met koek € 250,00 werd besteed.

Jaarrekening 2016:

Omschrijving	Inkomsten	Uitgaven	Saldo	Begroting 2016	Verschil	Begroting IN 2017	Begroting UIT 2017
Contributies	3187,33		3187,33	3000,00	187,33	3000,00	
Advertenties	75,00		75,00	100,00	-25,00	75,00	
Rente	106,77		106,77	110,00	-3,23	35,00	
Donaties	160,00		160,00	0,00	160,00	150,00	
Kosten infoblad "Natuurlijk"		507,91	-507,91	-600,00	92,09		450,00
Vergader- en administratiekosten		487,59	-487,59	-600,00	112,41		500,00
Vrijwilligersuitje (Bestuur, Onderst en fietstocht)		481,05	-481,05	-800,00	318,95		0,00
Lezingen, excursies en abonnementen	11,00	429,07	-418,07	-500,00	81,93		400,00
PR		510,05	-510,05	-200,00	-310,05		200,00
Landschapsbeheer		1356,76	-1356,76	-600,00	-756,76		1200,00
Ruimtelijke Ordening		119,87	-119,87	-150,00	30,13		150,00
Griffiekosten		0,00	0,00	-600,00	600,00		0,00
Duurzaamheid		0,00	0,00	-200,00	200,00		0,00
Repaircafe	226,05	362,87	-136,82	-250,00	113,18	250,00	400,00
Samen tuinen	82,00	0,00	82,00	-200,00	282,00		100,00
35 jarig jubileum							1500,00
Verkoop boekje eco-tuinieren	5,95		5,95	0	5,95		
TOTAAL	3.854,10	4.255,17	-401,07	-1490,00	1088,93	3510,00	4900,00
Saldo over/tekort		-401,07				-1.390,00	

Balans

Het eigenvermogen van "Natuur en Milieuvereniging Gemeente Heusden" is op 31 december 2016 € 7132,17 waarvan een deel (€ 1500,00) zal worden gereserveerd voor het 35-jarig jubileum.

Balans per 31-12-2016

Balans (debet)		Bedrag	Balans (credit)		Bedrag
Vaste activa					
eigendom	Eendenkooi ha 00.69.50	1,00			
	Houtwal ha 00.07.55	1,00			
materiaal	Kettingzagen (afgeschreven 2x)	2,00	Eigen vermogen	Liquide middelen	7132,17
	Kettingzagen (nieuw 2x)	289,75			
	Bosmaaier (2x)	168,75		Materiaal	583,35
	Heggeschaar (benzine)	1,00			
	Telescoop	1,00			
	Banner	100,00			
	Overig materiaal	1,00			
	3 Boekjes eco-tuinieren (5,95)	17,85			
Vlottende activa					
Debiteuren			Vreemd vermogen		
			Crediteuren		
Liquide middelen	ING zakelijke rekening	132,17			
	ING spaarrekening	500,00			
	ASN spaarrekening	6.500,00			
	Totaal	7.715,52		Totaal	7715,52
Balans 31-12-2014	8.448,04				
Saldo jaarrekening	-401,07				
Afschrijvingen	-331,45				
Totaal	7.715,52				

(Rien Melis, penningmeester)

NATUURSTUDIE 2016

Sinds 2012 worden door leden van onze vereniging inventarisaties uitgevoerd in verschillende natuurterreinen binnen de Gemeente Heusden.

Deze gegevens zijn van belang voor adviezen in het beheren van natuurgebieden en kunnen worden gebruikt bij ontwikkelingen door de werkgroep Ruimtelijke Ordening.

Het is van het grootste belang om de gegevens up to date te houden.

Deze inventarisaties zijn voor eenieder beschikbaar op de website www.natuurenmilieuheusden.nl

Onder het kopje NATUURSTUDIE kunt u de gegevens vinden over:

- Amfibieën
- Bomen
- Dassen
- Gierzwaluwen
- Libellen
- Planten
- Roofvogels
- Uilen
- Vissen
- Vlinders
- Weidevogels

Voor een aantal diergroepen ontbreken nog gegevens, met name voor vogels algemeen en zoogdieren. Ook van paddenstoelen zijn nog geen gegevens bekend. Daarom wordt een beroep gedaan op de leden van Natuur- en Milieuvereniging gemeente Heusden om bij hun bekende gegevens door te geven aan de coördinator natuurstudie (Rien Melis).

Leden die willen gaan inventariseren kunnen desgewenst d.m.v. scholing (cursus of workshop) worden ondersteund om de noodzakelijke kennis op te doen of uw kennis uit te breiden.

Aanmelden kan bij een van de bestuursleden.

Voor 2016 zijn geen opmerkelijke waarnemingen bekend.

(Rien Melis, coördinator Natuurstudie)

Geweizwam (foto Rien Melis)

Cantharel (Foto Rien Melis)

WAAKVLAM 2017

Tijdens de jaarvergadering op 26 mei zal de Waakvlam 2017 worden uitgereikt.

De Waakvlam is bedoeld voor leden van de Natuur- en Milieuvereniging gemeente Heusden die zich inzetten voor de natuur en/of het milieu van onze gemeente. Degene die de laatste keer de Waakvlam mocht ontvangen kiest steeds de volgende.

Marc Snijders, die hem in 2016 in ontvangst mocht nemen, zal bekend maken wie de volgende Waakvlam ontvangt, en waarom.

Al een hele rij leden kregen de Waakvlam uitgereikt:

2015: Rien Melis

2014: Herman Peters

2013: Harry Nijënstein

2012: André van Drunen

2011: Nely Lopulalan

2010: Wim Beunes

2009: Peter van der Velden

2008: Theo Boonmann

2007: Noor Peters – van Dijk

2006: Freerk Vos

2005: Cees van Delft

2004: Albert Hoevenaars

2003: Cees van der Meyden

2002: Jan de Moel

2001: Marian van der Linden – Botter

2000: Wil Maaijwee

1999: Cock de Moel – van Engelen

1998: Piet de Bont

1997: Joost van Balkom

LANDSCHAPSBEHEER - JAARVERSLAG 2016

Twintig personen, 1 vrouw en 19 mannen, afkomstig uit Drunen, Vlijmen Waalwijk en Zaltbommel stropen het hele jaar door hun mouwen op in de verschillende Heusdense natuurgebieden. Dit gebeurt op de woensdagmorgen.

De Baardwijkse overlaat, de Elshoutse wielen, de Hooibroeken met eendenkooi Ter Kwak, de Nieuwkuijkse wiel, onze eigen natuurgebiedjes bij de Duinweg, de natuurstroken ten zuiden van het kanaal en de Heidijk tussen Overlaatweg en Nieuwkuijk zijn de gebieden waar door het jaar heen gewerkt wordt.

De werkzaamheden zijn divers: maaien van graslanden en ruigtes, dunnen van houtopstanden, paden vrijmaken, sloten schonen, wilgen knotten, de vangschermen herstellen van de eendenkooi, prunus uitsteken, bomen planten, houtwallen bijhouden. Het is zeer afwisselend en verschillend werk in steeds weer andere natuurgebieden.

Ook afgelopen jaar is er weer flink gewerkt. We praten dan over ruim 3000 manuren. Al worden we ieder jaar wat ouder, de ervaring stijgt ook met het jaar!

Veiligheid is belangrijk en daarom wordt voor iedere werkdag een veiligheidsanalyse gemaakt. Rien Melis doet dit aan de hand van de werkmap ARBO van het Brabants Landschap. De mensen die werken met kettingzagen zijn gecertificeerd en dragen veiligheidskleding.

De landschapsgroep werkt zelfstandig in gebieden van Natuurmonumenten, het Waterschap Maas en Aa en de gemeente Heusden. Met deze partijen vindt regelmatig overleg plaats. Met Natuurmonumenten en de buitendienst van de gemeente ieder kwartaal en met het Waterschap na afloop van de werkzaamheden. 2016 is een goed werkseizoen geweest. Er is in een goede sfeer veel werk verzet en we mogen stellen dat de Heusdense natuur mooier en rijker geworden is.

(Joost van Balkom, coördinator Landschapsbeheer)

Voor het vierde jaar is het Repair Café Heusden actief geweest. Het Repair Café vindt eenmaal in de twee maanden plaats in buurthuis de Stulp in Drunen, op een donderdagavond van 19.00 uur tot 21.00 uur. De ruimte wordt gratis ter beschikking gesteld door ContourdeTwern.

Inmiddels zijn er 1.180 Repair Café's, verspreid over 30 landen. Zie voor meer informatie: www.repaircafe.org

De doelen van het Repair Café zijn:

- het overdragen van reparatiekennis: samen met deskundige vrijwillige reparateurs worden de kapotte spullen van de bezoekers gerepareerd
- verminderen van de hoeveelheid afval: spullen gaan langer mee en hoeven niet te worden weggegooid
- beperking van de hoeveelheid grondstoffen en energie die nodig is om nieuwe producten te maken en vermindering van de CO2-uitstoot
- het Repair Café is een ontmoetingsplek waar bezoekers een praatje kunnen maken.

Reparatie is in principe gratis maar een vrijwillige bijdrage wordt gevraagd om de gemaakte onkosten van te betalen.

Dit jaar deden we mee met de fietsverlichtingsactie van de ANWB.

Overzicht van de gebrachte kapotte spullen en het aantal dat wel/niet gerepareerd werd.

datum	aantal gebrachte spullen
14.01.2016	26
10.03.2016	35
14.04.2016	33
09.06.2016	22
08.09.2016	19
10.11.2016	32
Totaal	167
gerepareerde apparaten	50
half gerepareerde apparaten/advies gegeven	23
niet gerepareerde apparaten	29
gerepareerde kledingstukken	32
advies gegeven	3
gerepareerde fietsen	13
niet gerepareerde fietsen	1
overige voorwerpen:	
gerepareerd	13
niet gerepareerd	3

In totaal zijn er door de reparateurs 108 apparaten, fietsen, kledingstukken en diverse voorwerpen gerepareerd.

Enkele voorbeelden van wat er gerepareerd is:

een alarmkastje, een broodrooster, een duplotrein, een epilator, een elektrisch fietsslot, een friteuse, naaimachines, koffiezetapparaten, strijkijzers, een videorecorder, een kruimeldief, lampen, een muggenvanger, een printer, een radio, een schuurmachine, een waterstofzuiger, houten stoelen, een klok, et cetera.

Al met al was 2016 een goed jaar voor het Repair Café: veel gerepareerde spullen, tevreden bezoekers en een uitstekende sfeer.

Dank aan alle vrijwilligers:

Paul, Peter, Cees, Ludwig, Dinie, Jos, Jeroen, Adri, Willem, Halvor, Louis, Wil, Gerard en Bas.

(Tekst en foto's: Marian van der Linden, mede namens Noor Peters en Norbert Luypen, organisatoren van het Repair Café Heusden)

JAARVERSLAG WERKGROEP RUIMTELIJKE ORDENING

De werkgroep Ruimtelijke Ordening heeft begin 2016 afscheid moeten nemen van Femke van Schie en Herman Peters. Voor de werkgroep was het vertrek van beide personen een groot verlies. Femke is van beroep ecooloog en werkzaam bij het adviesbureau Movares. Zij heeft veel kennis van de onderwerpen die in de Werkgroep RO aan de orde komen. Herman was langer lid van de werkgroep en heeft zich vooral verdienstelijk gemaakt rond het bestemmingsplan Buitengebied Heusden en zijn contacten met de Brabantse Milieu Federatie. Hij heeft zich met een tomeloze energie en een groot gevoel voor juridische procedures ingezet voor de belangen van natuur en landschap in de gemeente Heusden.

Tot dusver is het niet gelukt om de bezetting van de werkgroep weer op peil te krijgen. De oproepen in Natuurlijk en Digitaal hebben tot dusver niets opgeleverd. De werkgroep bestond het afgelopen jaar slechts uit twee personen, te weten Cor Gunnink en Jan Pijnenborg. Tienmaal werd vergaderd om diverse ruimtelijke orderingsvraagstukken te bespreken. Daarnaast werden informatiebijeenkomsten van de BMF bezocht. En werd enkele malen deelgenomen aan de bestuursvergaderingen. Jan Pijnenborg vertegenwoordigde de vereniging in de Adviesgroep GOL. Daarnaast waren er contacten met de gemeente Heusden, de Omgevingsdienst Midden en West-Brabant en de provincie.

De belangrijkste onderwerpen waren:

De aanpassing van het Bestemmingsplan Buitengebied. De NMVH heeft naar aanleiding van het voorontwerp bestemmingsplan Buitengebied Heusden, 3e herziening een inspraakreactie ingediend. Daarbij hebben we aangegeven veel waarde te hechten aan een goede regeling van het erfbeplantingsplan bij nieuwbouw en uitbreidingen van agrarische bedrijven. Ook is gevraagd om een bescherming van een aantal cultuurhistorisch waardevolle landschapselementen. Vanwege de toezeggingen van de gemeente is bij het ontwerp 3e herziening geen nieuwe zienswijze ingediend. De gemeenteraad heeft de 3e herziening Bestemmingsplan Buitengebied in september 2016 vastgesteld.

Verder is een zienswijze ingediend bij Omgevingsvergunning voor de wijziging van het bedrijf en de uitbreiding van de pluimveehouderij Oosterseweg 1 met 84.000 vleeskuikens.

Eind 2016 is een ontwerpbestemmingsplan ter inzage gelegd voor de wijziging van opzet en uitbreiding van de geitenhouderij Margrietweg 19 te Giersbergen. Met de voorgenomen uitbreiding kunnen op de locatie 1308 melkgeiten, 20 bokken, 202 opfoklammeren tot 60 dagen en 275 opfokgeiten van 61 dagen tot en met een jaar worden gehouden. Dit plan is in studie genomen.

Gebiedsuitwerking Oostelijke Langstraat (GOL).

In 2007 startte het GOL met de ondertekening van de intentieverklaring 'Corridorstudie A59; de Maasroute stroomt door'. Dit betekent dat de planontwikkeling GOL al tien jaar loopt.

In 2016 werd de nieuwe verlengde brug over het Drongelens kanaal gerealiseerd. Verder zijn de varianten voor de Baardwijkse Overlaat en voor de aansluiting Nieuwkuijk verder uitgewerkt. Voorts is flinke voortgang geboekt met onderzoeken in het kader van het milieueffectenrapport (MER). De inwoners zijn over de voortgang van het project het afgelopen jaar via inloopavonden enkele malen geïnformeerd. De Stuurgroep heeft 13 december 2016 een keuze gemaakt uit de voorkeursvarianten. Zij heeft besloten fase 1 en 2 te integreren en gelijktijdig te realiseren. Onderzoeken in het kader van de MER wijzen uit dat de doelstellingen van GOL juist door het uitvoeren van de plannen in fase 2 (de ecologische verbindingzones, de snelle fietsverbinding en de zuidelijke parallelweg Nieuwkuijk) beter gerealiseerd kunnen worden.

De Stuurgroep heeft de ambitie een snelfietsroute tussen Waalwijk en 's-Hertogenbosch te realiseren. De snelfietsroute moet meer mensen verleiden de fiets te nemen in de plaats van de auto.

Voor GOL-Oost, aansluiting Nieuwkuijk kiest de Stuurgroep voor de variant 'verlegde toe- en afrit'. Deze variant scoort in de onderzoeken beter op het spreiden van het verkeer en de bijbehorende effecten van geluid en fijnstof dan de NRD-variant (zogenaamde Turbo-rotonde).

Voor GOL-West kiest de Stuurgroep voor de variant Heidijk. Bij deze variant wordt het landschap minder aangetast dan bij de keuze Overstortweg. Bovendien hoeven er bij deze variant geen woningen te verdwijnen.

Daarbij is besloten niet de oorspronkelijk geplande waterslinger te realiseren, maar het idee van het ópen maken van de oude Heidijk verder uit te werken in combinatie met de realisatie van de snelfietsroute.

De uitvoering van de projecten is verschoven naar 2020 (was 2018). Dit geldt ook voor de aanleg van het ecoduct onder de A59 Vlijmen. De verschillende studies vragen meer tijd.

De planning is om in het najaar 2017 het Provinciaal Inpassingsplan (PIP) in procedure te brengen. Tussentijds worden de bewoners geïnformeerd over de stand van zaken.

Wij kunnen ons vinden in de keuze voor de varianten en zijn enthousiast over de ambitie om een snelfietsroute te realiseren. Het is een goede zaak om meer tijd te nemen voor het noodzakelijk nader onderzoek en het overleg met belanghebbende

inwoners. Ook moet er duidelijkheid komen over de financiële haalbaarheid. Voor de NMVH is het belangrijk dat uiteindelijk de geplande ecologische verbindingen worden gerealiseerd. Een goede aanzet is de verlenging van de brug over het Drongelens kanaal en de realisatie van de klimaatbuffer in GOL-Oost. In dat kader is het van belang dat besloten is om de hiervoor benodigde gronden gelijktijdig met de andere, voor verkeersdoeleinden bestemde gronden te verwerven.

Sluiting van het groenafvalverwerkingsbedrijf VAL BV aan de Veldweg Haarsteeg wordt getraineed.

Eind 2014 besloot de Provincie tot sluiting van het bedrijf. Eerst in april/mei 2016 heeft zij het bedrijf gesommeerd het bedrijf voor 1 juli 2017 te sluiten en een deel van de bedrijfsgebouwen te slopen. Banning Advocaten hebben tegen de aanschrijving een bezwaar aangetekend. Volgens raadsman Pasveer zijn de composteeractiviteiten van het bedrijf inmiddels gestaakt en is het bedrijf overgeschakeld op de productie van topstrooisel, boxvulling voor stalvloeren. De provinciale bezwarencommissie heeft zich over de kwestie gebogen. De commissie is van oordeel dat het aan de Veldweg gaat om een niet agrarisch bedrijf. Terwijl volgens het bestemmingsplan alleen agrarische bedrijven zijn toegestaan. Zij heeft Gedeputeerde Staten (GS) geadviseerd bij haar standpunt te blijven. GS doen dit ook. Het bedrijf blijft zich verzetten en heeft eind 2016 aangekondigd naar de rechtbank te stappen. De behandeling van de zaak wordt in de tweede helft van juni verwacht. Onduidelijk blijft de opstelling van de gemeente Heusden; de afgelopen jaren was zij voorstander van legalisatie van het bedrijf. De werkgroep RO blijft de ontwikkelingen kritisch volgen.

Poort van Heusden, het voormalig Land van Ooit

In het Brabants Dagblad van 22 december 2016 is een nieuw plan voor de Poort van Heusden gepresenteerd. Het is een initiatief van de Arc-DBM Groep en de internationaal opererende Keldersgroep. Centraal in het plan staat de bouw van een diagnostisch medisch centrum dat onderzoek gaat doen naar behandelmethoden en medicijnontwikkeling op het terrein van MS en Alzheimer. Ook voorziet het plan voor het 44 ha grote landgoed en de komst van andere hightechbedrijven in de medische sector, de bouw van een hotel plus congressentrum, luxe zorgappartementen, hofjeswoningen, luxe vrijstaande huizen en waterwoningen. Het kasteel d'Oultremont wordt opgeknapt. Het gebied blijft openbaar toegankelijk bomen en groen blijven zoveel mogelijk behouden. Het college is enthousiast over de plannen. Het is de bedoeling het bestemmingsplan eind dit jaar aangepast te hebben.

In 2012 heeft de NMVH bezwaar gemaakt tegen de nota kaderstelling Poort van Heusden.

Wij zijn steeds tegenstander geweest van de plannen van de gemeente Heusden om het terrein te verkopen voor woningbouw en bedrijvigheid. Wij wilden de cultuurhistorisch en landschappelijk waardevolle geleidingszone tussen Drunen en Nieuwkuijk behouden.

De gemeenteraad heeft indertijd de nota Kaderstelling Poort van Heusden vastgesteld. De politiek wil met de verkoop van de gronden de kosten van aankoop van de gronden en het beheer terugverdienen. Het lijkt verstandig onze positie te heroverwegen en het nieuwe plan op haar merites te beoordelen. Het nieuwe plan heeft zeker een aantal pluspunten; respect voor de natuur en het landschap en het landgoed blijft openbaar toegankelijk voor het publiek.

Wijziging in wetgeving

In 2016 is de *Omgevingswet* door de Kamer vastgesteld. Er komt één wet voor de fysieke leefomgeving ter vervanging van 25 bestaande wetten. Het aantal Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB's) wordt teruggebracht van 60 tot 4 en er komt één omgevingsregeling in plaats van 70 bestaande ministeriele regelingen. Voor rijk, provincies en gemeenten is het verplicht een omgevingsvisie vast te stellen. Een en ander moet leiden tot betere en meer integrale besluiten, minder regels en snellere procedures.

De invoering van de Omgevingswet is gepland in 2019.

Verder hebben rijk en provincie tegen de achtergrond van de sterk gegroeide veestapel het *mestbeleid* in 2016 aangepast. Toepassing van de nieuwe regels moet leiden tot krimp van de veestapel.

De werkgroep RO volgt de ontwikkelingen consequent en onderzoekt de consequenties hiervan voor de gemeente.

(Jan Pijnenborg, voorzitter werkgroep RO)

JAARVERSLAG DUURZAAMHEID NMVH 2016

NMVH werkgroep duurzaamheid bestaat uit duurzaamheid, Repair Café en samentuinen. Met samentuinen proberen we het “samen tuinieren” met lokale bewoners te stimuleren. De werkgroep initieert het kiezen van een geschikte locatie, zet de benodigde 1e stappen samen met lokale bewoners, draagt zorg voor de eerste benodigdheden en draagt dan het initiatief over aan de lokale bewoners.

Met het Repair Café geven we oude apparaten/materialen weer een 2e of 3e leven. We stimuleren het repareren en hergebruik in plaats van het weggooien. We zijn hiermee in 2013 gestart en zijn in Drunen inmiddels bekend met goed bezochte avonden (zie ook elders in deze Natuurlijk).

Vanuit duurzaamheid is er een mooie samenwerking tussen de NMVH en EnergiekHeusden. Deze energiecoöperatie is begonnen jaren geleden begonnen met energiecafé's over collectieve inkoop van zonnepanelen, energielabels en de switchservices. Enige tijd geleden is de strategie verandert naar meer “thematisch”. Een paar van deze thema's zijn reductie, energielabel, productie, zon op Heusden crowdfunding, educatie en sport. Concreet hebben we met behulp van crowdfunding zonnepanelen gelegd op de gymzaal van de Lambertusschool in Haarsteeg.

Daarna hebben we samen met Susteen het project “Drunen Noord bespaart” volbracht. Na een professioneel advies zijn er woningen verduurzaamd. Door het succes in Drunen Noord gaan we in 2017 dit project over de hele gemeente Heusden uitvoeren. Ook bij dit project werken we steeds nauwer samen met de Gemeente.

Een ander project is zon op andermans daken. Ook indien je eigen woning niet geschikt is voor het plaatsen van zonnepanelen stelt Energiek Heusden je in staat om van de voordelen van zonne-energie te profiteren. De panelen worden op grote daken in de gemeente gelegd en zo kun je meeprofiten van het rendement.

Er is en blijft nog veel te doen om de doelstellingen op het gebied van duurzaamheid te realiseren, maar we maken mooie stappen in de goede richting. Wilt u zich aanmelden, maar ook bij vragen en informatie over duurzame energie:

energiekheusden.nl, of tel. 06 53641878

Samen maken we energie duurzaam en betaalbaar.

Met groene groet

(Cary Driessen, coördinator Duurzaamheid)

JAARVERSLAG PR EN ONDERSTEUNING

In 2016 zijn drie uitgaven van **Natuurlijk** verschenen. In februari een uitgave met 55 pagina's, in juli 43 pagina's en in december weer 43 pagina's. Samenstelling en redactie was in handen van Noor Peters, de eindredactie en distributie werd verzorgd door Wil Maaijwee.

Wil je ook de duurzame digitale versie van Natuurlijk per email ontvangen, geef dat dan door via pr@natuurenmilieuheusden.nl (dat bespaart papier en bezorgwerk).

Digituurlijk kende in 2016 12 uitgaven onder redactie van Harry Nijënstein. Streven is om maandelijks uit te komen, steeds voor een wandeling of andere activiteit.

De **Website**, beheerd door René Biekens, liet in de afgelopen jaren een stijgend bezoekersaantal zien. De laatste jaren stagneert deze stijging.

Dit ondanks dat we de homepage regelmatig verversen en zo veel mogelijk ook foto's plaatsen. Waarschijnlijk heeft de stagnatie te maken met een aanpassing in de Googlezoekfunctie: sites die niet 'responsive' zijn krijgen een lagere plaats in de zoekresultaten. Onze site is niet responsive: de lay-out past zich niet aan als hij wordt geopend op een tablet of smartphone. We gaan onderzoeken hoe dat gerealiseerd kan worden.

Verder hebben we in 2016 een **Facebook** pagina aangemaakt. Tot nu toe ontbreekt het echter aan tijd om deze goed bij te houden. Heb jij zin en tijd om dat te gaan doen? Laat het dan weten!

Daarnaast doen we onvoldoende met interne links: van de ene pagina naar de andere op onze eigen site.

De **Wijze Uil** is in 2016 niet uitgereikt. Hebt u een suggestie voor een organisatie in de gemeente die uitzonderlijk actief is op het gebied van natuur of milieu, laat het ons weten.

De **Waakvlam**, de onderscheiding, in het leven geroepen door Noor en Herman Peters voor een meer dan gemiddeld betrokken en actief lid, viel dit keer ten deel aan Marc Snijders.

Daarnaast organiseerden we 10 **Wandelingen** (Haarsteegse Wiel, Roeivijver, Ommetje Herpt, Sompen en Zooislagen, Loonse en Drunense Duinen, Moerputten, Nederhemert, Baardwijkse Overlaat, De Brand, Kerstwandeling).

Gidsen waren Peter v.d. Velden, Marion v.d. Broek, Joost van Balkom, Hermien van Toorenburg. Het aantal wandelaars varieerde van 4 tot meer dan 30.

Aan de wandelingen nemen slechts weinig leden deel; nieuwe leden levert het ook vrijwel niet op.

Daarnaast was er nog de **Nacht van de Nacht** wandeling met als gids Marion vd Broek, het Werkgroepenoverleg, en waren er een **Lezingen** over afval (in het voorjaar) en over vlinders (in het najaar).

De **weidevogelexcursie** ging door gebrek aan belangstelling niet door.

(Harry Nijenstein, coördinator)

Wandeling Loonse en Drunense duinen (foto: Marian vd Linden)

JAARVERSLAG – DE DAS

1. Het aantal dassen per 31-12-2016 wordt op 182 geschat en is 16 hoger dan de stand per 31-12-2015 (166 dieren).
2. Eind 2016 zijn er in totaal 67 burchten, waarvan het hele jaar er 57 zijn bewoond. Hierin wonen 57 dassenfamilies. Ten opzichte van eind 2015 is dit een toename van vijf.
3. Er werden 15 dode dassen aangetroffen, waarvan 15 als slachtoffer van het verkeer.
4. Er is een burcht met 71 ingangen. Deze heeft een oppervlakte van ongeveer 3300 m².
5. In totaal werd 402 keer een burcht bezocht. Dit is een gemiddelde van zes bezoeken per burcht verspreid over het jaar. Daarnaast waren er 110 losse meldingen en andere zaken, waarvan een aantal in dit verslag wordt beschreven.
6. Er hebben zich nieuwe dassenfamilies gevestigd die wonen in De Moer, Giersbergen, Helvoirt, 's-Hertogenbosch, Tilburg, Udenhout en Vught. Twee burchten in Loon op Zand en Udenhout raakten onbewoond en één dassenburcht in Udenhout werd verplaatst.
7. Een aantal dassenburchten is zich aan het ontwikkelen en waarschijnlijk zijn enkele bewoonde burchten nog niet bekend. Het dier is steeds meer te vinden in overhoekjes en bosjes in het buitengebied. Het dassengebied wordt langzaam groter.
8. In het hele Nationale Park Loonse en Drunense duinen en in aangrenzende gebieden komen sporen en bewoning van de das voor.
9. De twee dassen van dassenburcht Boink in Udenhout werden verplaatst naar een uitzetren van Brabants Landschap in Udenhout. De vijf jongen die we gezien hadden bij het inventariseren werden niet gevangen, ze werden 'verstoten' van de dassenburcht.
10. Een verdere verdichting van burchten zal naar verwachting plaatsvinden ten westen van de N261, in de omgeving van het Hengstven (oostelijk deel), in het noordelijk deel van de duinen in Plantloon en de Margriet, in de Nieuwe Hoornmanken Tiend, in het Brokkenbroek en in de omgeving van Cromvoirt en Vught in het oostelijk deel. Ook zal de das zich verder gaan verspreiden.
11. Het is wenselijk een aantal wegen te voorzien van rasters en tunnels. Omdat de das zich steeds verder zal gaan verspreiden, dient ook gekeken te worden naar bijvoorbeeld de N65, de weg tussen Tilburg en 's-Hertogenbosch. De meest gevaarlijke locaties zijn de Bergstraat in Loon op Zand en De Heikant - Guldenberg in Haaren.

(Harry Nijenstein; Bron: Bert van Opzeeland)

VACATURES BINNEN DE VERENIGING

Onze vereniging drijft op vrijwilligers. Op dit moment kunnen we minder doen dan eigenlijk nodig is. Het bestuur bestaat uit slechts vier personen en kan goed extra hulp gebruiken.

Heb je geen zin in bestuurswerk, maar gaan natuur en milieu in de gemeente je wel aan het hart, dan kun je ook lid worden van een werkgroep.

En daarnaast zijn er ook altijd kleinere en korterdurende taken te verrichten.

Hieronder een overzicht van de mogelijkheden.

Bestuurslid Ruimtelijke Ordening

Het bestuur streeft ernaar dat de werkgroep Ruimtelijke Ordening in het bestuur vertegenwoordigd is.

De Werkgroep tracht door beleidsbeïnvloeding, door indienen van bezwaarschriften en zienswijzen, door persberichten en door deelname in adviesgroepen de cultuurhistorische, natuurwetenschappelijke- en landschappelijke waarden en de kwaliteit van een gezond milieu te behouden en/of te herstellen.

De werkgroep werkt op dit moment onder andere aan:

- Bestemmingsplan Buitengebied
- Bestemmingsplan VAL BV
- Gebiedsversterking Oostelijke Langstraat (GOL)
- Poort van Heusden
- De werkgroep vergadert eens per maand.

Heb je belangstelling voor deelname aan de werkgroep en aan deze in het bestuur te vertegenwoordigen? Laat het weten aan een bestuurslid!

Werkgroep lid Ruimtelijke Ordening

De werkgroep bestaat momenteel uit drie mensen en verwelkomt graag nieuwe leden. Heb je belangstelling, neem dan contact op voorzitter Jan Pijnenborg (email japy@home.nl of telefonisch via 0416-377424)

Bestuurslid Natuureducatie

Door het geven van Wandelingen en Lezingen beleven mensen de cultuurhistorische, natuurwetenschappelijke- en landschappelijke waarden van de verschillende gebieden.

In de Baardwijkse Overlaat is een 5-km lange wandelroute met bijbehorend informatieboekje uitgezet. Rond Herpt is een ommetje uitgezet, met bijbehorend informatieboekje. Rond Hedikhuizen is een ommetje uitgezet. Natuurpark “De Ottershoek” is een educatief natuurterrein waar leerlingen van verschillende scholen onderzoek doen.

Wil je helpen bij deze onderwerpen, en deze werkgroep in het bestuur vertegenwoordigen? Laat het weten aan een bestuurslid!

Werkgroeplid Natuureducatie

De laatste jaren organiseren we incidenteel Ouder-kind wandelingen. Deze activiteit zouden we graag uitbreiden. Heb je interesse, laat het weten aan Joost van Balkom (email joostvanbalkom15@gmail.com, telefoon 0416-376202).

Bestuurslid Natuurstudie

Veel leden van de vereniging houden zich bezig met het verzamelen van gegevens, bijvoorbeeld van planten, libellen, vogels, en nog veel meer diergroepen. Ook landschappelijke en cultuurhistorische waarden worden geïnterviewd. Belangrijk is dat de gegevens per gebied verzameld en goed gearchiveerd worden!

De inventarisatiegegevens worden gebruikt voor adviezen in functie van beheer en beleid door de werkgroep Ruimtelijke Ordening, maar ook voor het bepalen van de effectiviteit van bijvoorbeeld Natuurbeheer.

Het bestuur zoekt iemand die vanuit het bestuur ervoor zorgt dat deze gegevens in bruikbaar format beschikbaar komen voor onze website en voor werkgroepen als Ruimtelijke Ordening en Natuurbeheer.

Werkgroeplid Natuurstudie

De werkgroep natuurbeheer is actief in verschillende natuurgebieden in de vereniging. Ze zou graag inzicht krijgen in de ontwikkeling van de biodiversiteit in deze gebieden.

Weet je veel van een onderdeel van flora of fauna, en wil je in één of meerdere gebieden de ontwikkeling van de biodiversiteit volgen, laat het dan weten aan Joost van Balkom (email joostvanbalkom15@gmail.com, telefoon 0416-376202).

Ondersteuning PR en website

De PR-werkgroep treedt op als redactie van Natuurlijk en van de website en de Facebook-pagina, en probeert deze waar mogelijk te vertalen in persberichten

Verder organiseert zij wandelingen, lezingen en ledenvergaderingen. En zorgt ze voor het uitreiken van de Wijze Uil.

Daarnaast zouden we graag vaker deelnemen aan activiteiten in de gemeente om ons als vereniging te presenteren.

En meer lezingen over natuur en milieu organiseren.

Heb je interesse in één of meer van deze activiteiten, laat het dan weten aan Harry Nijenstein (info@natuurenmilieuheusden.nl) of 073 513 0287).

(Harry Nijenstein)

COLUMN

Heel Heusden Bespaart!

Het is lente, het mooiste seizoen dat er is. Alles in de natuur komt weer opnieuw tot leven. Je wordt gewoon vrolijk van het frisse groen, het jonge uitschot en de uitbundige bloesem.

En dan ga ik niet mopperen over dingen die niet goed gaan of ronduit teleurstellend zijn op het gebied van duurzaamheid en/of natuur en milieu.

Ik wil een positieve boodschap brengen, niet als een soort pseudo-dominee, maar gewoon als een gezellige groene Jet (op leeftijd), die enthousiast is over Energiek Heusden en de gemeente Heusden, op dit vlak.

Maar terwijl ik deze column schrijf, op Goede Vrijdag, tettert een Noord-Koreaanse omroepster op mijn teeveetje dat boven mijn bureau hangt, in staccato-taal over het succes van een nucleaire testraket. Goede Vrijdag is al zo'n trieste dag, waarop er herinneringen naar boven komen over het lopen van alle staties van de kruisweg in de kerk van de Sint Jan de Doper in Waalwijk.

En dan kwam je thuis en stond het hele huis op zijn kop vanwege de voorjaars schoonmaak voor Pasen. Daar kwam nog bij dat het eten op die dag ook van een grote soberheid was, zonder reuk, geur of smaak. En dan heb ik het nog niet eens over de grootste teleurstelling op Paaszaterdag, als om 12.00 uur bleek dat alle snoep in jouw vastentrommeltje een grote oneetbare klomp was geworden. Zo dat is lekker om dat ook eens van je af te kunnen schrijven!

Met het geluid van de tv wat zachter ingesteld, ga ik u toch vertellen hoe enthousiast ik ben over de club van Energiek Heusden, die behoorlijk aan de weg timmert. Het zijn over het algemeen allemaal redelijk hoog opgeleide mannen, die in de energie- of aanverwante branches werkzaam zijn geweest en nu een soort 'eigen energiebesparingsbedrijf' hebben opgezet.

De energie spat er bij sommige ex-werknemers van bijvoorbeeld Essent of Enexis van af. Tsjonge wat zijn die mannen gedreven als het om Switchservice, Zon op Heusden, Uw Zonnepanelen op Andermans Dak, Postcoderoosactie, Drunen Noord Bespaart en andere acties, zoals Energiebesparing bij Sportclubs gaat.

Op Witte Donderdag was de aftrap, tegenwoordig heet dat kick off, van Heel Heusden Bespaart. Als die actie aanslaat, dan scheelt dat een enorme hoeveelheid minder CO₂-uitstoot. Het enthousiasme van deze energiecoöperatie werkt echt aanstekelijk.

Heel, heel soms verlang ik weleens naar het wonen in een nieuwe Domotica Homey-bungalow met een piepklein binnentuintje. Heel soms, want eigenlijk is dat niet echt wat ik wil.

Gelukkig, onze woning is van 1949, dus wij mogen meedoen met Heel Heusden Bespaart. Zeer waarschijnlijk verdwijnt die Domotica Homey-bungalow daarom dus snel van het verlanglijstje. Wat deelname aan Heel Heusden Bespaart aan voordelen, waaronder comfort, met zich meebrengt, vertel ik u de volgende keer.

(RC Schalcken)

HEEL HEUSDEN

BESPAART

Bron: www.energiekheusden.nl

INTERVIEW MET JAN PIJNENBORG EN JOOST VAN BALKOM

Ecologische verbindingzones dankzij de GOL

In 2007 werd gestart met plannen om de verkeersstromen langs de A59 in het traject tussen Den Bosch en Waalwijk op een betere en meer efficiënte manier af te wikkelen. Het plan werd de GOL (Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat) genoemd. Officieel heette het verbetering van de kwaliteit van de omgeving rond de A59, aanpak van de gevaarlijke op- en afritten, een betere doorstroming van het verkeer op de A59, behoud van de natuur, meer mogelijkheden voor recreatie en economische activiteiten en een betere leefbaarheid in de kernen.

Om die doelen te bereiken werd een Stuurgroep ingesteld, waarin 20 belangengroepen vertegenwoordigd zijn. De provincie Noord-Brabant coördineert de GOL en werkt daarin op bestuurlijk niveau samen met de gemeentes Heusden, Waalwijk en 's-Hertogenbosch en het Waterschap Aa en Maas. Namens de Natuur- en Milieuvereniging gemeente Heusden heeft Jan Pijnenborg zitting in een adviesgroep die de Stuurgroep adviseert. Hij legt uit dat het onmogelijk is om met alle (eigen-)belangen die er spelen rekening te houden. En voorzitter Joost van Balkom geeft het standpunt van de natuur- en milieuvereniging weer.

Nieuwe natuurgebieden

De Gol is inmiddels 10 jaar, vele vergaderingen van de Stuurgroep, verkeersmodellen, notities, rapportages, informatieavonden en deelprojecten verder.

Joost van Balkom (links) en Jan Pijnenborg

Momenteel is men op bestuurlijk niveau druk bezig met de voorbereiding van diverse juridische procedures, zoals milieueffectrapportages en inpassingsplannen. Enkele deelprojecten, zoals het Ei van Drunen, de nieuwe brug over het Drongelens kanaal met ecologische verbindingszone en de klimaatbuffer in de Biessertpolder, zijn al gerealiseerd. Dat de plannen niet bij iedereen in goede aarde vallen, is gezien de diversiteit, complexiteit en verschillen in belangen, niet verwonderlijk. Er zijn inmiddels keuzes gemaakt en er liggen nu duidelijke voorkeuren voor tracés op tafel.

Extra geld

Volgens zowel Joost van Balkom als Jan Pijnenborg worden de belangen van veel groene partijen in de Stuurgroep goed behartigd door partijen als: Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Brabants Landschap, waterschap Aa en Maas en Fietsersbond De Langstraat. Jan Pijnenborg: “Wij overleggen ook regelmatig met elkaar en ondersteunen elkaar heel vaak. Sommigen hebben goede contacten met het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Mede door geld van dit ministerie hebben we de klimaatbuffer aan de oostzijde van Vlijmen, in het kader van HOWABO (Hoog Water Den Bosch) kunnen realiseren. De natuurontwikkeling in de Biessertpolder hangt samen met de ‘nieuwe’ natuurontwikkeling in het Vlijmens Ven. In het kader van de GOL zijn er 2 grote ecologische verbindingszones van belang, een bij Vlijmen-oost die nog aangelegd moet worden en een bij de nieuwe brug over het Drongelens kanaal. De ecotunnel in Vlijmen-oost krijgt een natte passage door de aansluiting op de Bossche Sloot en een droog gedeelte waar wandelaars gebruik van kunnen maken.”

Joost van Balkom over die andere belangrijke ecologische verbindingszone aan de westzijde in Drunen: “Die in de Baardwijkse Overlaat is helemaal belangrijk, omdat die een verbinding creëert van de Loonse en Drunense Duinen, dat is een droog ecosysteem met een nat ecosysteem, de Elshoutse Wielen, dat uiteindelijk in de Maas uitkomt. De natuurwaarden gaan op deze plaats heel sterk vooruit.”

Snelfietsroute

Naast die twee belangrijke ecologische verbindingen in de GOL, die van essentieel belang zijn voor de natuur- en milieuvereniging, omdat ze zorgen voor nieuwe natuur en nieuwe verbindingen van diverse natuurgebieden, komt Jan Pijnenborg met een andere belangrijke mededeling. “Het bestuur van de GOL heeft onlangs gekozen voor een snelfietsroute van Waalwijk naar Den Bosch. Dat houdt onder andere in dat die route aan bepaalde eisen moet voldoen met betrekking tot breedte van het fietspad, passages, ongelijkvloerse kruisingen etc. Men is nog bezig met het ontwerp, maar daar komt zeker extra geld voor van de provincie. Die fietsroute is een belangrijk punt vanuit natuur- en milieubelang.”

Alternatief?

Voor de ontsluiting van Drunen-West en Waalwijk-Oost wordt vanaf de aansluiting 40 een nieuwe verbindingsweg aangelegd naar de Overlaatweg, die Drunen-West en Waalwijk-Oost met elkaar verbindt. Deze verbindingsweg komt te liggen in het gebied tussen Drunen en Waalwijk, in de Baardwijkse Overlaat, ter hoogte van de Heidijk. Drie trouwe en zeer actieve leden, Noor en Herman Peters en Kees van der Meijden hebben hun lidmaatschap bij de natuur- en milieuvereniging opgezegd, omdat ze vinden dat er onvoldoende onderzoek is gedaan naar een alternatief. Zij vinden ook dat er een verkeersoplossing op Waalwijks grondgebied, aan de noordzijde van de A59 zou moeten komen. De nieuwe verbindingsweg tast volgens hen de waarden op het gebied van natuur, landschap en cultuurhistorie in het gebied aan. En de openheid van het gebied zou verloren gaan. Evenals de Actiegroep Van GOL naar Beter opteren zij voor aanpak van de problemen bij de wortel, de A59 zelf (bron BD). Volgens de actiegroep zeggen experts dat alleen een verbreding van de A59 de oplossing biedt.

Afrondingsfase

“Verbreding van de A59 maakt geen enkele kans bij Rijkswaterstaat. Landelijk liggen de prioriteiten elders.

Daarom ook heeft men gezocht naar alternatieven hoe men de doorstroming van het verkeer op de A59 kan verbeteren”, zegt Jan Pijnenborg, die vooral tevreden is met de realisatie van de ecologische verbindingzones.

“Door aankoop en later sloop van de kassen van Van Hulten, zo’n 5 jaar geleden, is de openheid terug in het gebied van de Baardwijkse Overlaat. Dat is met het oog op de ecologische verbindingzone gebeurd. Stel dat de op- en afrit op zou schuiven naar Waalwijks grondgebied, dan gaat er een streep door de ecologische verbindingzone. We zitten in de afrondingsfase. Er is heel veel overleg geweest en de meeste stappen zijn gezet. Je kunt nu niet zeggen, we stappen eruit, daarvoor zijn er te veel investeringen gedaan. De brug over het Drongelens kanaal is 20 meter langer geworden om die verbindingzone mogelijk te maken. De provincie heeft daar 1 miljoen extra aan bijgedragen.”

Groene buffer

Rondom de brug bij het Drongelens Kanaal komt extra infrastructuur als gevolg van de nieuwe verbindingsweg, maar dat gebied heeft volgens de beide heren nauwelijks natuurwaarde. Het krijgt juist natuurwaarde vanwege nieuwe inrichting. Joost van Balkom: “De A59 ligt zo hoog dat er geen doorzicht is. Er ligt een aspergeveld. Ik kan me niet vinden in de aantasting van de natuur. Zo’n 10 jaar geleden zijn we z’n allen, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Brabantse Milieu Federatie, IVN en onze natuur- en milieuvereniging bij elkaar gaan zitten om een mening te vormen. Jan is vanuit ruimtelijke ordening doorgegaan en heeft ons standpunt steeds verkondigd en de reacties teruggekoppeld naar het bestuur. Je geeft vertrouwen en gaat ervan uit dat alle neuzen dezelfde kant op gaan naar een groene buffer in dit gebied.”

(Tekst RC Schalken, foto’s Marian de Bonth)

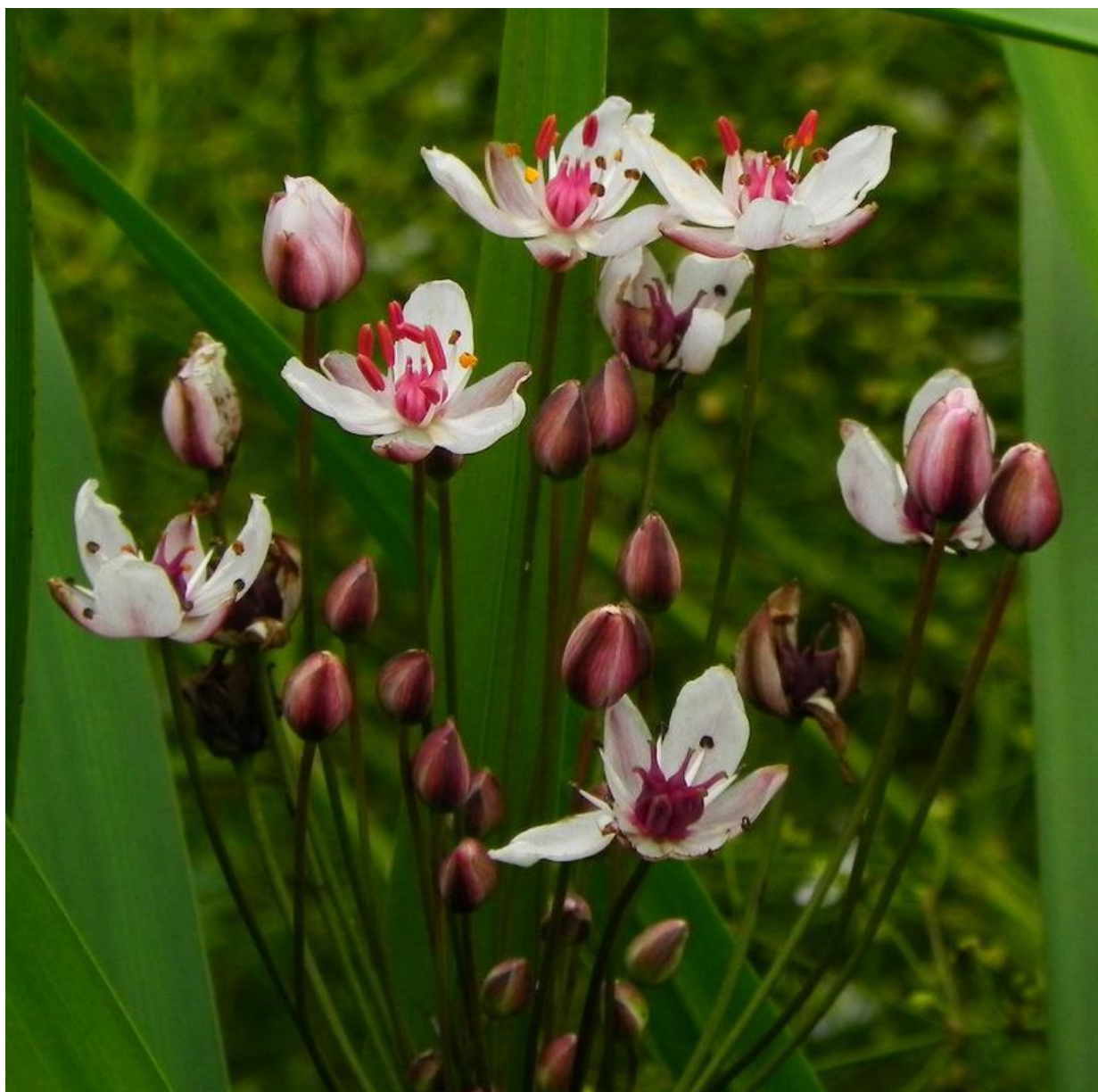
JAARVERSLAG OMMETJES

In januari en februari is in overleg met Walter Tuerlings van Scala scholen en is met enkele agrariërs onderzocht hoe het Ommetje Herpt aantrekkelijker voor scholieren gemaakt kon worden. Hiervoor is een Natuurleerrouteboekje ontwikkeld.

In februari is in overleg met alle betrokkenen (Scala, Brabants Landschap, gemeente, HBT, Volkstuinvereniging Heusden VVO en BMF) een plan gemaakt om het Ommetje Herpt 'op te pimpen'.

In overleg met het Brabants Landschap is gekeken naar de mogelijkheden om een Ommetje Haarsteeg te ontwikkelen.

(Hermien van Toorenburg)

Zwanenbloem, omgeving Oude Maasje in Oudheusden

foto: Annie van Bokhoven

NIEUWE LEDEN

De vereniging verwelkomt de volgende nieuwe leden:

Mevr. Bunnik Waalwijk

Dhr van Beek Waalwijk

Dhr Plompen Vlijmen

Mevr J Dobbelsteen Haarsteeg

We hopen ze bij één van de komende activiteiten te mogen begroeten!

Welkom!

OPROEP EMAILADRESSEN

Sinds februari 2014 sturen wij elke maand een digitale nieuwsbrief “DIGITUURLIJK” naar de leden waarvan wij een emailadres hebben.

Helaas hebben wij van een aantal leden nog géén emailadres ontvangen. Die leden treffen bij dit boekje een extra brief aan.

Ook komt het regelmatig voor dat emailadressen niet meer actueel zijn. Wij verzoeken u bij wijziging van uw emailadres dat altijd door te geven via info@natuurenmilieuheusden.nl

(Het Bestuur)

PLANTENGROEP 2016

Hier een overzicht van de activiteiten van de plantengroep.

De groep bestaat uit 15 personen. Hier van zijn enkelen, door gebreken, niet meer in staat om mee het veld in trekken.

Maar Mia, ons plantenvrouwtje, zit thuis te wachten op de inhoud van de broodtrommel.

Dan kan zij aan de slag, als het nog nodig is.

Maar Mia kan ook haar hart ophalen op het Duinoordpad in Drunen.

We hebben dit jaar goed gepland. Alle activiteiten zijn door gegaan.

We waren in Plantoon, Pax-Elshout, De Brant, Heusdense poort, Labbegat, de Veste, De Kaag, Galgewiel en de Havelei te Vlijmen.

Wat hebben we gevonden aan planten:

In Heusden 225 planten.

In Waalwijk 142 planten.

In Noord-Brabant 280 planten,

In Nederland 356 planten.

Daar ik ook buiten de Nederlandse grenzen kom, heb ik 529 planten gezien

Dat is van akkerkool tot zwanenbloem en alles wat er tussen zit.

Enige maanden geleden hadden we een natuurgast, die niets met planten te doen had. Hij was verwonderd dat we zo enthousiast waren.

Hij had een mooie maar moeizame middag.

Voor ons zijn de middagen veel te kort. Ze was zo om.

We zijn al vanaf 1983 bezig, en hopen het 40-jarig bestaan te vieren.

(Theo Boonmann, coördinator Plantengroep)

Bont kroonkruid of wicke (foto: Wilhelmiën Marti)

EMOTIONELE INTELLIGENTIE

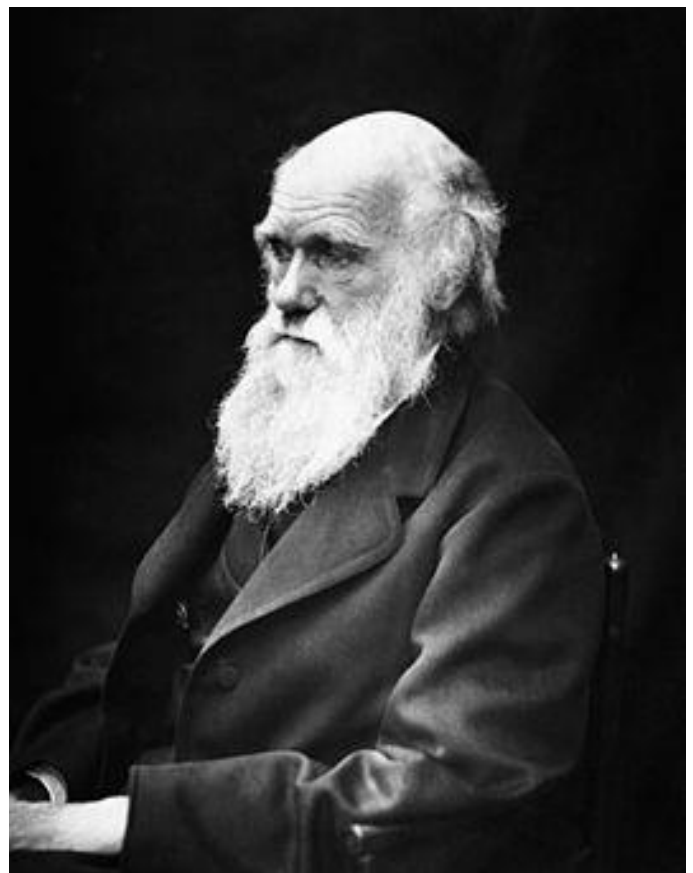
Zijn we slim en gevoelig genoeg om te weten hoe slim dieren zijn?

Vroeger werd in de westerse wereld het denken over het ontstaan van het leven op aarde voornamelijk bepaald door de joods-christelijke verhalen uit de **bijbel**, waarin God de levende wezens schiep, ieder naar hun eigen aard, waaronder de mens. De mens kreeg de opdracht de aarde te onderwerpen en te heersen over alle levende wezens. Tegenwoordig zegt men het iets vriendelijker: de mens als rentmeester van de aarde. Je vraagt je af of deze bijzondere opdracht aan de menselijke soort wel verantwoord was? Het rentmeesterschap is uiteindelijk uitgelopen op een milieucrisis van ongekende omvang die het leven op aarde zelfs dreigt te vernietigen!

Door dit in de bijbel geschetste beeld is er ook een scheiding ontstaan tussen de mens en de natuur. De natuur is er kennelijk alleen maar ten behoeve van de mens. Halverwege de 19^e eeuw ontstonden er echter andere ideeën over het leven op aarde. Deze gingen uit van een geleidelijke ontwikkeling (**evolutie**) van het leven op aarde, waarbij uit eenvoudig gebouwde organismen in de loop van de geschiedenis ingewikkelder organismen zouden zijn ontstaan.

De Engelse natuuronderzoeker **Charles Darwin** (1809-1882) ging in 1831 als onbezoldigd bioloog aan boord van een Engels schip, dat voor de Britse regering allerlei onderzoeken in de oceanen moest doen. Overal waar de boot aanlandde, had hij volop gelegenheid om allerlei dier- en plantensoorten te observeren. Hij bekeek ook de geologische situatie ter plaatse en verzamelde een grote collectie fossielen (versteende resten van dieren die duizenden jaren geleden leefden). In oudere aardlagen waren andere fossielen te vinden dan in jongere. Met deze verzamelde fossielen kon hij het uitsterven en het ontstaan van nieuwe soorten reconstrueren. In 1837 keerde Charles Darwin terug van zijn reis met twijfels over de letterlijke interpretatie van het scheppingsverhaal. Daarom nam hij een lange periode om alles te overdenken.

Daarna verschenen van hem vanaf 1871 een aantal revolutionaire boeken die de kijk op de wereld tot dan toe totaal veranderde. Hij schreef o.a. over de afstamming van de mens.

Darwin in 1869

bron: Wikipedia

Hij heeft niet beweerd, dat de mens van de apen afstamt, zoals vaak wordt beweerd, maar dat de mens en de mensapen zich uit gemeenschappelijke voorouders hebben ontwikkeld. Alle planten en dieren – dus wijzelf inbegrepen – zijn volgens Darwin het product van één enkel proces. Dus In plaats van de menselijke soort voor te stellen als heerser over de dieren die zich zo aan de biologische wetten onttrekt, benadrukt Darwin juist dat de mens veel overeenkomsten met de dieren vertoont. De menselijke soort wordt door hem teruggehaald naar het dierenrijk en verliest zijn speciale positie boven het dierenrijk. Hoe groot het verschil in geest tussen de mens en de hogere dieren ook is, het is, volgens Darwin, ongetwijfeld een verschil in gradatie en niet in aard.

Ook de menselijke moraliteit stamt uiteindelijk af van neigingen die we delen met andere dieren die in groepen leven. Darwin schreef ook een boek over **emoties bij dieren**, waarin hij emoties van mensen en dieren vergelijkt.

Hij stelt vast dat emoties zoals angst, verbazing, woede, blijdschap en droefheid niet alleen door de mens, maar ook door de dieren duidelijk tot uitdrukking worden gebracht. Wat dat betreft was Darwin zijn tijd ver vooruit!

De middeleeuwse natuurbeschouwing werd nog **natuurfilosofie** genoemd, omdat ze geïntegreerd was binnen een totaalvisie op de werkelijkheid. De aarde werd nog gezien als het middelpunt van het heelal. In 1543 echter gaf **Copernicus** een boek uit, waarin hij beweert dat de aarde om de zon draait en niet andersom. Dit jaartal wordt vaak gezien als het begin van de moderne wetenschap. In 1609 was Galileï de eerste die een zelf gebouwde telescoop op de hemel richtte en met echte bewijzen kwam.

De moderne wetenschap was vooral gebaseerd op specifieke waarnemingen en experimenten. Men vroeg zich niet meer af **wat** de aard van de natuur was, maar men wilde weten **hoe** de natuur werkte. Kennis daarvan is een voorwaarde voor de beheersing van de natuur. Dat heeft dan ook geleid tot een technisch-wetenschappelijke benadering van de werkelijkheid: een rationeel, mechanistisch wereldbeeld, waarin voor gevoelens geen plaats meer is.

Dieren intenties en emoties toeschrijven wordt, wetenschappelijk gezien, als naïeve onzin beschouwd. Je moet z.g. objectief blijven. Dieren worden gezien als een soort reflexautomaten. Ze reageren slechts instinctief op bepaalde prikkels en zijn er slechts op uit een beloning te krijgen of straf te voorkomen. Deze aanpak is uiteindelijk uitgelopen op schaalvergroting en industrialisering van de veehouderij: de bio-industrie met veel dierenleed. Veel dieren worden altijd binnen gehouden in kale stallen of kooien. Ze kunnen zich nauwelijks natuurlijk gedragen en dat veroorzaakt dan weer veel stress en abnormaal gedrag. Ook worden dieren verminkt om hen aan te passen aan de te krappe huisvesting.

Het dier staat in de bio-industrie niet centraal, maar de hoge opbrengst. Gelukkig is de huidige, volgens mij, onomkeerbare trend: vergroening. Dat speelt de biologische veehouderij in de kaart.

Drie professoren: Nico Tinbergen (geb.1907), Karl Lorenz (geb.1903) en Karl von Frisch (geb.1886), alle drie Nobelprijswinnaars (1973), hebben er veel toe bijgedragen om van **de studie van diergedrag** (ethologie) een aparte wetenschappelijke discipline te maken.

De bekende Nederlandse bioloog Nico Tinbergen heeft met behulp van proefdieren onder geïsoleerde omstandigheden, zoals met stekelbaarsjes in een aquarium, veel onderzoek gedaan om het oorzakelijk verband te achterhalen tussen meetbare prikkels en de reacties daarop. Iets moet namelijk **kwantitatief meetbaar** zijn (meten is weten) om er wetenschappelijke uitspraken over te doen. Als je thuis komt en de hond springt tegen je op en kwispelt met zijn staart. O, de hond is blij, denken wij dan. De etholoog zegt dan: wetenschappelijk gezien, mag je dat niet zeggen. Je weet het niet. Onmeetbaar gedrag, zoals de emoties van de hond, kunnen niet nauwkeurig gemeten worden. Dus wetenschappelijk gezien bestaan dergelijke emoties niet. Dat moet eerst maar eens wetenschappelijk worden aangetoond.

Begin er maar eens aan!

In 1973 kreeg ik het boek "Ik sprak met viervoeters, vogels en vissen" van de Oostenrijkse wetenschapper Karl Lorenz in handen. Dat boek sprak mij destijds enorm aan. Zo beleefde en beleef ik immers mijn omgang met dieren ook. Voor Lorenz was **emotionele intelligentie** belangrijk. Er liepen allerlei dieren vrij in en om zijn huis. Zijn stelling was: Natuurlijk kan men dieren ook in keurig, nette kooien houden, maar men leert hoger ontwikkelde dieren met een actieve geest alleen dan werkelijk kennen als ze zich vrij kunnen bewegen. Een aap of een papegaai die aan een leven in een kooi is gewend, is volgens Lorenz geestelijk verkommerd. Het ganzenjong, dat te vroeg het nest van zijn moeder had verlaten en door hem werd opgepakt, verplichtte Lorenz om als moeder te fungeren van dit gansje. Het volgde hem overal. Overdag ging hij met het ganzenjong zwemmen in de Donau en al haar broertjes en zussen waggelden achter hem aan. Zo leerde hij enorm veel over hun gedrag en hun geluiden en kon zo als het ware met ze 'spreken'.

Een andere Oostenrijker **Karl von Frisch** is vooral bekend geworden om zijn onderzoek over bijen en **de bijentaal**. Hij heeft kunnen bewijzen, dat bijen de richting waarin ze vliegen om een voedselbron te vinden en de daarbij afgelegde afstand en de wijziging van de zonnestand gedurende de vlucht kunnen waarnemen.

In de vorm van een soort dans geven ze deze gegevens door aan kastgenoten die dan in staat zijn om die voedselbron zonder geleide te vinden.

Dr. Frans de Waal.

Nu kom ik terug op de titel van mijn tekst. **Zijn we slim (en gevoelig) genoeg om te weten hoe slim dieren zijn?** Dat is namelijk de titel van een buitengewoon interessant boek geschreven door de bioloog Frans de Waal, geboren in 1948 in Waalwijk, waar zijn vader bankdirecteur was. Hij leerde op het Mollercollege en later studeerde hij biologie op de universiteit van Utrecht, Groningen en Nijmegen. Hij woont al lange tijd in Amerika, waar hij hoogleraar is aan de Emory Universiteit in Atlanta. Zijn boeken zijn wereldwijde bestsellers.

Hij stelt zich vragen, zoals “Kan een octopus (inktvis) gereedschap gebruiken? Ben ik slimmer dan een octopus omdat ik kan praten? Weten chimpansees wat eerlijk is? Kan een vogel raden wat een andere vogel weet? Voelen ratten empathie voor hun vrienden? Niet zo lang geleden zou het antwoord op al deze vragen ‘nee’ zijn geweest, maar nu is men daar niet meer zo zeker van. Als je goed kijkt, blijken dieren een stuk slimmer te zijn dan we dachten. Wat is het verschil tussen menselijke en dierlijke intelligentie en vooral hoe komen we daarachter.” Het zijn vragen die Frans de Waal al zijn hele carrière bezighouden. De laatste jaren heeft het onderzoek naar dierlijke intelligentie een grote vlucht genomen. Onderzoekers proberen zich steeds meer te verplaatsen in het standpunt van dieren.

Over de intelligentie van de inktvis nog het volgende: Sommige voor het publiek toegankelijke aquaria pronken, volgens de Waal, met de intelligentie van inktvissen door het dier op te sluiten in een glazen pot met daarop een schroefdop. De inktvis heeft minder dan een minuut nodig om met zijn zuignappen het deksel te grijpen, de pot open te draaien en zo te ontsnappen!

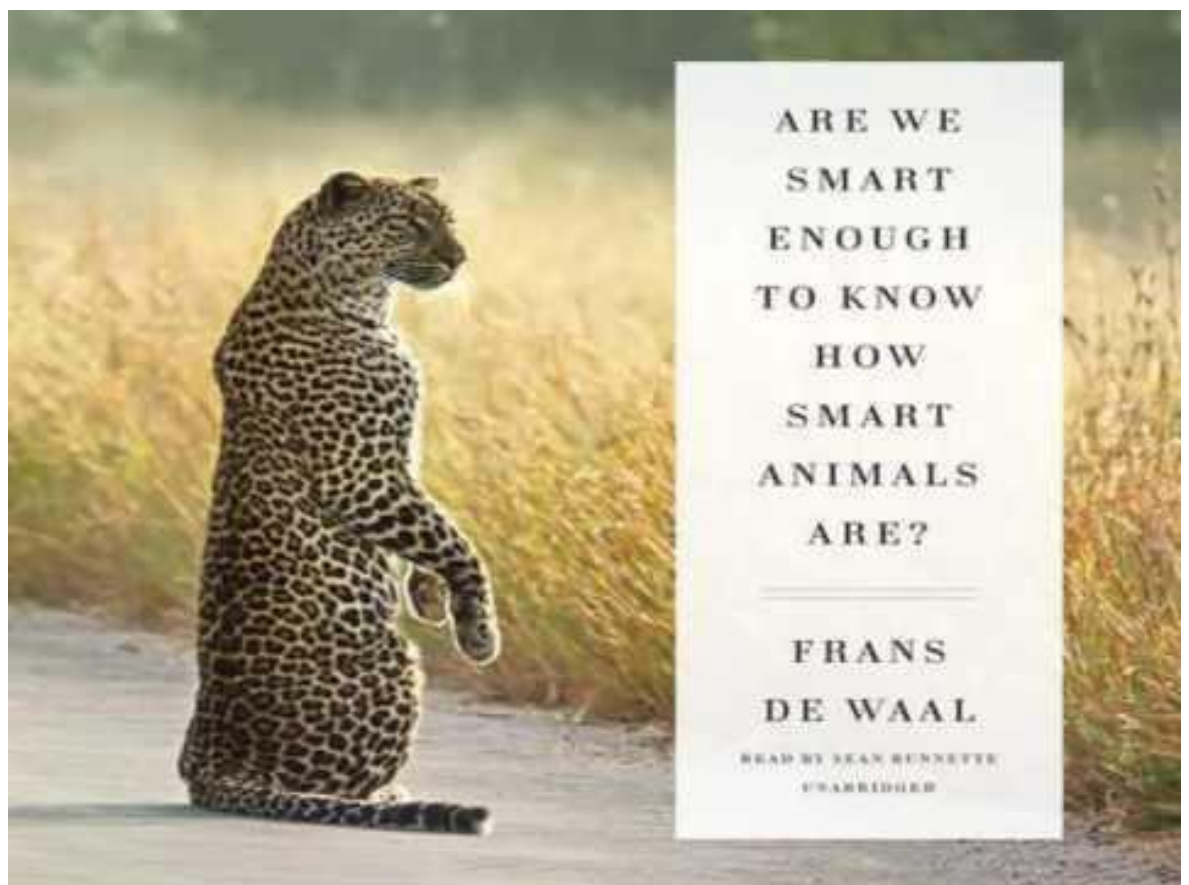
Weten chimpansees wat rechtvaardigheid is? Rechtvaardigheid is een gevoel, zegt De Waal. Als de ene aap ziet dat de buurman een druif krijgt en hij alleen een komkommer is hij heel erg overstuur. Hij gooit de komkommer weg en gaat aan de tralies schudden. Ook empathie, in-voelend vermogen, is niet aangeleerd, maar een aangeboren eigenschap die aan ons is overgedragen door andere diersoorten in een proces van miljoenen jaren. Als puppy's, welpen, kalveren of baby's in gevaar zijn, het koud hebben of honger hebben moeten hun moeder immers daarop kunnen reageren.

De onderwaardering van dierlijke intelligentie is het thema van De Waals nieuwste boek: **Zijn we slim genoeg om te weten hoe slim dieren zijn?** Het antwoord van de Waal: Ik denk dat de gemiddelde leek wel wil geloven dat dieren gevoelens hebben

en intelligent zijn. Maar de wetenschap heeft de afgelopen honderd jaar niet echt zijn best gedaan om dat uit te zoeken. De meeste onderzoekers gingen ervan uit dat we al het gedrag van dieren konden verklaren uit instincten en eenvoudige leerprocessen.

Dieren reageren echter niet alleen op instinct en aangeleerd gedrag. Dieren zijn slim en hebben emoties, zegt Frans de Waal. Om dat te ontdekken moet je wel slim onderzoek doen. Wetenschappers (maar eigenlijk wij allemaal) moeten zich eindelijk eens meer verplaatsen in de eigenheid van dieren. Daarvoor is niet alleen **rationele intelligentie** nodig maar ook **emotionele intelligentie** (empathie). Ik kan zijn boeken van harte aanbevelen!

(Cees van der Meijden)

Bron: Google (Frans de Waal)

25ste BIJeenkomst REPAIR CAFÉ HEUSDEN

Het Repair Café in Drunen vierde op 13 april jl. op feestelijke wijze dat zij al voor de 25ste keer reparaties uitvoert. Het Repair Café startte in mei 2013. Al heel veel kapotte spullen, zoals elektrische apparaten, kleding, fietsen, kleine houten meubels en lederwaren zijn in de afgelopen jaren gerepareerd.

Wethouder Mart van der Poel kwam – met een kapotte mixer – naar de Stulp. De wethouder van o.a. duurzaamheid en milieu benadrukte hoe belangrijk het is duurzaam met je spullen om te gaan en sprak zijn bewondering uit voor de deskundigheid van de vrijwillige reparateurs. De mixer was helaas te versleten om weer aan de praat te krijgen. Deze gaat naar de milieustraat.

Op donderdag 8 juni is er weer een Repair Café avond in buurthuis de Stulp in Drunen. Iedereen kan komen, reparatie is gratis, een kleine vrijwillige bijdrage is welkom.

Zie voor meer informatie: www.repaircafe.org

(Marian van der Linden, coördinator Repair Café)

Zonnebloempitten voor de voedertafel.

- Op duurzame wijze geteeld door Fa Valckx, aangesloten bij de stichting Veldleeuwierik, promotor van duurzame akkerbouw;
- Eigen teelt van Nederlandse bodem;
- Op duurzame wijze nagedroogd, daardoor lang te bewaren;
- Op duurzame wijze logistiek verwerkt;
- Géén gebruik van neonicotonoiden: noch in het zaaigoed noch bij de teelt.
- Ook geschikt voor alle andere die van zonnepitten houden;
- In zakken van 15 Kilo á € 22,50.
- Af te halen in Hedikhuizen na telefonische afspraak via Geert Schalken: 06 12 33 06 13
- Nog meer weten? Google: *firma Valckx zonnepitten*.

Wij verzorgen opleidingen voor
BHV, EHBO, Reanimatie, AED bediening

Alles afgestemd op uw
specifieke bedrijfsrisico's

www.jb-bedrijfshulpverlening.nl

Chrysantenstraat 41, Drunen | Tel. 0416 - 377849
06 - 37304208

BedrijfsHulpVerlening

